

HİNDİSTAN'DA BABÜR İMPARATORLUĞU'NUN KURULUŞ DÖNEMİ: ZAHİRÜDDİN MUHAMMED BABÜR

THE ESTABLISHMENT PERIOD OF BABUR EMPIRE IN INDIA:
ZAHIRUDDIN MUHAMMAD BABUR

Davut ŞAHBAZ

Arş. Gör., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi,
Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Urdu Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı,
dsahbaz@ankara.edu.tr

Öz

Zahirüddin Muhammed Babür 14 Şubat 1483 tarihinde Fergana'da doğmuştur. Türk komutan Timur'un soyundan olan Babür, babası Ömer Şeyh Mirza'nın 1494'te vefat etmesinin ardından 11 yaşında tahta çıkmıştır. Babür'ün en büyük amacı ata yurdu Semerkant'ı yönetmek olmuştur. Bu amaç doğrultusunda birçok savaş yapan Babür, süreç içerisinde bölgedeki üstünlüğü kazanıp kaybetmiştir. 1504 yılında Kabil'i fethetmiş, stratejik öneminden ötürü burayı krallığının merkezi yapmıştır. Şah İsmail'in Çaldıran Savaşı'nda Yavuz Sultan Selim'e yenilmesiyle Orta Asya'da güç kaybetmiş, Hindistan'a akınlara başlamıştır. Panipat (1526) ve Khanva (1527) savaşlarında Afgan ve Hindulara karşı elde ettiği kritik zaferlerin ardından, Babür Hindistan'da yeniden Türk hâkimiyetini sağlamış ve Babür Devleti'nin temellerini atmıştır.

Abstract

Zahir-ud-din Muhammad Babur was born in Ferghana on February 14, 1483. Babur was a descendant of the Turkish commander Timur. After the death of his father Omar Shaikh Mirza, he inherited the throne at the age of 11. His greatest zeal was to rule Samarkand. He fought many battles in the pursuit of this target, and won and lost his control many times in this process. Babur conquered Kabul in 1504, then he made it the centre of his kingdom. Due to the defeat of Shah Ismail by Selim I in the Battle of Chaldıran, he lost power in Central Asia and began raids into India. Following his crucial victories over the Afghans and Hindus in the Battle of Panipat (1526) and Khanwa (1527), Babur restored the Turkish dominance and established the Babur Empire in India.

Makale Bilgisi

Gönderildiği tarih: 22 Şubat 2017
Kabul edildiği tarih: 22 Mayıs 2017
Yayınlanma tarihi: 21 Haziran 2017

Article Info

Date submitted: 22 February 2017
Date accepted: 22 May 2017
Date published: 21 June 2017

Anahtar sözcükler

Babür; Babür İmparatorluğu;
Hindistan; Orta Asya; Panipat;
Khanva

Keywords

Babur; The Babur Empire; India;
Central Asia; Panipat; Khanwa

DOI: 10.1501/Dtcfder_0000001528

“Hayat Meclisine giren her kes, nihâyet ecel kadehinden içecektir; dirilik konağına gelen her kes, nihâyet dünya denilen bu gam evinden geçecektir”

Zahirüddin Muhammed Babür

Giriş

Zahirüddin Muhammed Babür (ظہرالدین محمد بابر) üstün kişisel özellikleri, sanatsal kabiliyetleri, güçlü yönetsel becerileri ve Hindistan'da kurmuş olduğu Babür İmparatorluğu'nun 19. yüzyılın ortalarına kadar süren hâkimiyetinin kendisine kazandırmış olduğu ün dolayısıyla, özellikle Doğuya yönelen tarih araştırmacıları için daima ilgi çekici ve gizemli bir siyasi aktör olmuştur. Henüz çocukken teslim aldığı ufak çaptaki bir beyliği, kısa süre içerisinde çağın en güçlü devletlerinden biri haline getirmesi, şüphesiz ona olan bu ilginin kaynağını oluşturur.

Babür, Hindistan'daki hâkimiyeti süresince cömertliği, hoşgörüsü, merhameti ve güvenilirliği sayesinde düşmanlarının dahi takdirini kazanan bir lider olmuştur. Kurmuş olduğu yönetim düzeni ve koymuş olduğu yeni düzenleyici kurallar, Hint Alt Kıtasında kurulmuş diğer Müslüman-Türk devletlerine nazaran güçlü bir merkezi otorite oluşmasını sağlamıştır. *“Denilebilir ki Babür Devleti o güne değin Hindistan’da Müslüman Türkler tarafından kurulmuş en büyük, güçlü ve merkezi bir devlet olma sıfatını taşımaktadır”* (Stein 167). Babür, Hindistan’a hükmetme amacına yalnızca askeri hamleleriyle ulaşmamış, içinde hümanizm olan stratejik fikri hamleleriyle de bunu gerçekleştirmiştir. Fethettiği bölgelerdeki halkların inancına ve yaşam biçimine müdahale etmemiş, aksine, onların da müdahil oldukları şeffaf yönetim modelleri oluşturmaya özen göstermiştir. Afgan beylikleri ve Hindu racalıkları ile dostane ilişkiler geliştirmeye gayret etmiş, isyana teşebbüs etmedikleri müddetçe onlar için daha iyi yaşamsal koşullar sağlamıştır. Bu durumlar, onu Hint Alt Kıtası’nda sadece kılıç gücüyle itaat edilip, saygı görmekten arındırmamış, kendisinin düşünce yapısını taşımayan bölge halklarının yöneticisi olma konumuna da erdirmiştir. Babür, yaşamı boyunca hastalıklarla, dost ihanetleriyle ve çağdaşı güçlü düşmanlarıyla boğuşmuş olsa da, onu Timur’un izinden gitme, Hindistan’da eskisi gibi güçlü ve merhametli bir Türk devleti kurma hevesinden hiçbir şey alıkoyamamıştır. Orta Asya ve Hindistan’daki askeri, siyasal, kültürel ve ilmi icraatları araştırıldığında, Babür’ün en az diğer Türk devletleri kadar Türklüğün ve Türkçenin itibarını yükseltme şevkiyle yaşadığı net olarak görülür. Oysaki Türk bilim dünyası, Babür’ün bırakmış olduğu bu derin tarihsel mirasa sahip çıkmak bir yana, ona Moğol sıfatının takılmasına ve bilimsel metinlerde bu şekilde geçmesine dahi şu ana dek karşı koyamamıştır. Babür Devleti’ni, Hindistan’da yaratmış oldukları değişimlerin bütün hatlarıyla tek bir çalışmada işleyebilmek oldukça zordur. Zira 16. Yüzyıl, dünya tarihine doğrudan etki etmiş ve dünyanın medeniyet beşiklerinden olan topraklarda önemli değişiklikler meydana getirmiş bu liderin, siyasi, tarihi, edebi, yönetsel, sosyal ve toplumsal icraatlarından her biri ayrı bir çalışma malzemesi olacak niteliktedir. Babür Devleti’nin yüzyıllar süren tarihi ise, ancak geniş kapsamlı dönemsel çalışmalar sonucu tamamiyle aktarılabilir. Bu çalışmada, Babür’ün bir zamanlar atalarının sahip olduğu topraklarda yeniden Türk soyunun ve İslam dininin hâkimiyetini sağlama arzusuyla kurduğu Babür Devleti’nin, hangi koşullarda ortaya çıktığı, yaklaşık 400 yıl boyunca Hindistan’da hüküm sürecektir bu devleti oluşturmaya vesile olan hangi kabiliyetlere sahip olduğu, Babür ve

beraberindekilerin Hindistan'da ne tür gelişim ve dönüşümler gerçekleştirmiş olduğu, doküman incelemeleriyle desteklenerek sunulmaya çalışılmıştır.

Babür'ün Doğumu ve Türk Tarihi Açısından Önemi

Babür, 14 Şubat 1483 (6 Muharrem 888) tarihinde, günümüzde Özbekistan topraklarında bulunan Fergana Vadisi'nin başkenti Endican şehrinde doğmuştur. Asıl adı Zahirüddin Muhammed olup, Babür (Kaplan), lakabıdır. Babası Ömer Şeyh Mirza, Timur'un üçüncü oğlu Miranşah Mirza'nın soyundandır. (Timur-Miranşah Mirza-Sultan Muhammed Mirza-Sultan Ebû Said Kurkan- Ömer Şeyh Mirza) Annesinin ise Cengiz Han'ın oğlu Çağatay soyundan olan Yunus Han'ın kızı olduğu bilinir (Tuğluk Timur Han-Hızır Hoca Han-Muhammed Han-Şir Ali Han-Veys Han-Yunus Han). Ömer Şeyh Mirza'nın, Babür dışında, Cihangir Mirza ve Nasir Mirza adlarında iki oğlu daha vardır. Babür'ün ise çoğu Kabil'in fethi sırasında doğan Ayşe (Annesi sultan Beyim), Hümayun Mirza, Bârbol Mirza, Mihri-cihan Beyim, İshan Devlet Beyim, Faruk Mirza (Anneleri Mâhım Beyim), Masume Sultan Beyim (Annesi Masume Sultan Beyim), Kamran Mirza, Askeri Mirza, Şahruh Mirza, Sultan Ahmet Mirza, Gülizar (Anneleri Gülruh Beyim), Gülteng Beyim Gülçehre Beyim, Hindal Mirza, Gülbeden Beyim ve Alur Mirza (Anneleri Dildar Beyim) adlarında çocukları olmuştur (Gülbeden 121).

Çoğu Batılı tarih kaynakları, Babür'ü *Mughal* (Moğol), kurmuş olduğu imparatorluğu ise *The Mughal Empire (Moğol İmparatorluğu)* olarak yazmış ve Babür dönemini Türk tarihinden kopuk bir şekilde anlatma gayretine düşmüştür. Bu durumun özellikle Hindistan'da günümüze kadar sürececek kalıcı etkileri olmuş, Babür İmparatorluğu'nun adı Moğol İmparatorluğu olarak anılmaya başlanmıştır. Soy ağacı incelendiğinde, Babür'ün Türk olduğu ve kurmuş olduğu imparatorluğun da Türk imparatorluğu olduğu gerçeği görülür. Ancak Babür'ün Türk olduğu gerçeğinin yalnızca baba soyunun Timur'a dayanmasıyla açıklanması da bilimsel geçerliliği olan bir yorum olmayacaktır. Hatıratından alıntıladığımız, Babür'ün kendisine sorun çıkaran Biyâne bölgesindeki Nizam Han'a gönderdiği metin, Babür'ün Türk olduğu ve Türk tarihi içinde yer alması görüşünü destekler nitelikte olması bakımından değerlidir: “*Ey Biyâne emîri, türkler ile kavgaya girme; türklerin çevikliği ve kahramanlığı mâlûmdur. Eğer çabuk gelmez ve öğüt dinlemezsen, mâlûm olanı beyana ne lüzum vardır*” (Babur, II. Cilt 336).

Babür'ün teyze oğlu Mirza Haydar Duğlat tarafından yazılan, E. Denison Ross'un İngilizce'ye çevirdiği “Tarih-i Reşidî” adlı kitabın giriş bölümünde N. Elias konuya şöyle yaklaşmıştır:

Babür, Emîr Timur'un soyundandı ve Timur seçkin şecereli bir Türk boyu olan Barlaslardan olduğu için, sonuçta ailesinin bir tarafından Moğol'dan ziyade Türk idi... XV. Yüzyıl sonu itibariyle tüm Moğul ve Çağatay hanedanlarının üyeleri dağılmış ve yabancılarla sık yapılan karma evlilikler yüzünden kanları birbirine karışmış haldeydiler. Bunların çoğu nesillerdir görenek ve dil yönünden Türk haline geldikleri Türk memleketlerinde yaşıyorlardı. Bu, Babür ve akrabaları için o kadar fazla geçerliydi ki, Babür kendisini bir Moğol'dan ziyade Türk olarak görüyordu ve Hatırat'ında birkaç yerde Moğol ırkından tiksinti ve tahkir ile bahsetmektedir (3).

Hatıratından ve N. Elias'ın beyanatlarından da anlaşılacağı üzere, Babür, sıkça Türk olduğunu dile getirmiş, Türklüğüyle gururlanmıştır. Aynı zamanda Moğolların güvenilirliğinin ve adaletinin fazla olmadığı, itaatsiz oldukları konusunda da bazı ifadeleri mevcuttur. Babür'ün Moğollar hakkındaki olumsuz görüşlerinin ve anne tarafından bağlı olduğu bu ırka mesafeli duruşunun ardında kuşkusuz başka nedenler de aranmalıdır. Babür, Afganlarla olan mücadelelerinde Moğol hükümdarlardan istediği yardımı alamamıştır. Alsa dahi, bu destekler, daima yarıda kalmıştır. Orta Asya'da ona en fazla zayıyatı veren kişi, yine bir Moğol olan Şeybani Han'dır. Öte yandan, Türkçe'nin gelişimi ve yaygınlaşmasına yönelik hizmetleri incelendiğinde, Babür'ün Türklüğe vermiş olduğu önemin ve Türk olduğuna dair çıkarımlarımızın geçerliliğinin oldukça sağlam bir zemine oturduğu görülebilir. Hükümdarlık hayatı boyunca Türkçe'nin yaygınlaşması ve gelişmesi için çabalayan Babür (Al Sahli 41), Türkçe'yi Farsça ile birlikte resmi dil olarak kullanmış ve kullanılmasını teşvik etmiştir. Babür'ün Türk olduğunu ispatlama gayreti salt ırkçı bilim üretme anlayışının bir sonucu olarak algılanmamalıdır. Amaç, Türk tarihi ve medeniyeti ile bağı kopartılmaya çalışılan –bir nebze kopartılmış- Babür Devleti'nin tarih yazınına tarafsız ve kanıt içeren bilgiler sunabilmek, bu doğrultuda tarihsel gerçekliklerin bilim kriterleri eşliğinde yeniden yorumlanabilmesine katkıda bulunabilmektir. Aynı zamanda kendisini Türk olarak tanımlayan bir tarih figürünü, ısrarla 'Mughal' olarak lanse eden batılı yazarların etik olmayan anlayışlarının sorgulanabilmesine az da olsa destek sağlayabilmektir.

Babür'ün İlk Yılları: Fergana Hanlığı

Zahirüddin Muhammed Babür, babası Ömer Şeyh Mirza'nın Haziran 1494'de Sultan Ahmet Mirza ve Sultan Mahmut Han ile yönetim çekişmesi yaşadığı süreçte ani ölümü sonrası, henüz 11 yaşında iken Fergana Hanı olmuştur. Babasının vali olarak atadığı Endican'dan dönerek, merkezi otoriteyi kurma çabasına girişen

Babür, kısa sürede beyleri etrafında toplamış, baba mirasını koruma ve genişletebilme amacıyla çalışmalara başlamıştır. Babür'ün tahta çıkışının ilk dönemlerinde, devlet içten ve dıştan pek çok tehditle karşı karşıya kalmıştır. Amcası Sultan Ahmet'in Semerkant'tan, Moğol Mahmut Han'ın ise Taşkent'ten gerçekleştirdiği saldırılar bunların en önemlileridir. Ömer Şeyh Mirza döneminde başaramadıklarını Babür'ün tecrübesizliğinden yararlanarak elde etmek isteyen Sultan Ahmet ve Mahmut Han'ın seferleri, Babür ve ordusu tarafından başarılı bir şekilde püskürtülmüş, bunun sonucunda saray çevresi ve halkın ona olan güven seviyesi yükselmiştir. Hükümdarlığının ilk zamanlarında tecrübeli ve savaşçı düşmanlarına karşı elde ettiği zaferler, Babür'ün otoritesini daha da kuvvetlendirmiş, çevresindeki iç ve dış tehditlere karşı gözdağı vermiştir. *“Büyük İskender’de görüldüğü gibi büyük Babür’ün de İmparatorluklar kuracak ve idare edecek azim ve kudreti vaktinden evvel kendini gösteriyordu. Düşmanların birlik saldırıları neticesiz bırakıldıktan sonra o teşebbüsü ele aldı”* (Bıyıktay 10-11).

Babür, hanlığını cesurca savunmasının da vermiş olduğu şevkle, genişleme politikasında önemli bir yer tutan Semerkant'ı fethetme ümidiyle hazırlıklara koyulmuştur. Semerkant padişahına karşı filizlenen iç isyanların da kuşkusuz bu arzusunda payı olmuştur. 1496 yılında Semerkant'ı kuşatan Babür ordusu güçlü bir müdafaayla karşılaşmış, burayı elde edemediği için geri dönmüştür. Uzun süren asker sevkiyatı ve uğraşlar sonucu, 1497 yılında bu kez Buhara ve Hisar padişahları Sultan Ali ve Mesut Mirza'dan da yardım alarak, Semerkant üzerine sefer düzenleyen Babür, Baysungur Mirza'nın şehrini terk etmesi sonucu çok geçmeden yönetimi ele geçirmiştir. 14 yaşında dönemin en önemli şehirlerinden birini harple fetheden Babür, burada güçlü bir yönetim oluşturma çabasına girişmiştir. Ancak işler istediği gibi gitmemiş, aksine, genişleme politikası elindeki bölgeleri de kaybetmesiyle sonuçlanmıştır. Uzun süren savaşlar sürecinde oldukça tahrip olan Semerkant'taki ekonomik çöküş, Babür'ün şehri ele geçirmesinden sonra had safhaya ulaşmıştır. Bölgede baş gösteren kıtlık nedeniyle –Endican'da bulunan beylerin de teşvikiyle- Babür'ün ordusundaki önemli komutanlar ve askerler isyan ederek, burayı terk etmiş ve Fergana'ya dönmüşlerdir. Babür, ordusundaki askerlerin bir kısmını kaybetmesinin vermiş olduğu güçsüzlüğün üzerine hastalanmış ve oldukça sefil bir hale düşmüştür.

Semerkant'tan önce bütün vilâyetler benim veya Sultan Ali Mirza'nın idaresine, kendi istekleri ile girmişlerdi. Bu tâbi olmuş vilâyet yağma edilemezdi. Bu kadar yağmaya uğramış vilâyetlerden bir şey almanın imkânı da yoktu. Askerin ganimeti tükendi. Semerkant'ı aldığımız

vakit, burası öyle harap bir vaziyette idi ki, bir müddet daha yardıma, tohuma ve kendini toplamağa muhtaç idi. İnsan ondan nasıl bir şey alabilirdi. Bu yüzden asker çok sıkıntı çekti. Biz de onlara bir şey veremedik. Evlerini de özlediler ve böylelikle birer-ikişer kaçmağa başladılar (Babur, I. Cilt 54).

Babür'ün düşmüş olduğu kötü durumdan faydalanmak isteyen Uzun Hasan ve Tenbel adlı beyler, Cihangir Mirzayı da öne sürerek Endican'ı ele geçirmişlerdir. Babür, baba yurdundaki destekçilerinin haber göndermesiyle derhal Semerkant'tan yola çıkıp, Endican üzerine yürümüştür. Babür'ün Semerkant'tan çıktığını duyan Sultan Ali Mirza ise, Buhara'dan gelip, burayı ele geçirmiştir. Babür, Fergana'ya yetişse de, Endican, burada vali olan Ali Dost Togay adlı beyin eline geçmiştir. Hocend bölgesine çekilen Babür'ün ordusunda çok az sayıda asker kalmıştır. Güç kaynakları olan Semerkant ve Fergana'yı aciz bir halde iken kaybetmiş, hem siyasi hem de psikolojik olarak karmaşık ve içinden çıkılması zor bir duruma düşmüştür. Düşmanlarının, çok sevdiği ve ilham aldığı Hoca Mevlâna Kadı'yı öldürmeleri, ona ayrı bir keder vermiş, manevi yönden de yaralamıştır.

Babür, bu melankolik ruh yapısından çok geçmeden sıyrılmış ve Endican'ı ele geçirme amacıyla çeşitli planlar yapmıştır. Ancak bu girişimler kimi zaman askeri kimi zaman ise coğrafi koşullardan ötürü başarılı olamamıştır. Babür, 1498 yılında bu kez daha güçlü bir orduyla -Endican'daki bazı beylerin de yeniden ona itaatlerini bildirmeleri ile- sefere koyulmuş, vilâyetteki halkın kendisine olan ilgisinden de cesaret alarak Endican'ı ve Ahsi'yi Uzun Hasan'ın elinden yeniden almıştır. Bu sırada Babür'ün dayısı Sultan Mahmut Han'ın komutanlarından - Cengizhan'ın soyundan- Şeybani Han (Şeybak) Semerkant'ı ele geçirmiş ve burada askeri yığınak yapmıştır. Semerkant'a hükmetme hevesi henüz kaybolmamış olan Babür, güçlü bir düşmanla karşı karşıya olduğunu anlayınca bir süreliğine bu isteğini gerçekleştirmeyi erteleme kararı almıştır. Ancak Şeybani'nin şehirde olmadığı bir sırada, ani bir kararla Semerkant üzerine yürümüş, şehir halkının alkışlarıyla buranın yeni sahibi olmuştur. Şeybani bu yenilgi sonrası ordusunu daha da güçlendirmiş, bu sırada Babür, ortaya çıkan yeni bir kıtlık ile karşı karşıya kalmıştır. Ordusundaki önemli askerler tıpkı daha önce olduğu gibi şehri terk etmişler, ona destek veren köylüler yiyecek dahi bulamayacak hale gelmişlerdir. Bu kötü duruma rağmen Babür ve ordusu uzun süre güçlü bir müdafaa gerçekleştirmiş ve Şeybani'yi yakınlarına sokmamışlardır. İlerleyen zamanda sefalet daha da ağırlaşmış, Babür'ün himayesindeki askerlerin sayısı oldukça azalmıştır. Bunu fırsat bilen Şeybani Han, 1501 yılında Babür'ün müdafaasını kırmış,

ordusunu bozguna uğratmıştır. Babür'ün, aralarında kız kardeşi Hanzade Begim'in de bulunduğu pek çok yakını Şeybani'ye esir düşmüştür (Babur, I. Cilt 99). Babür bu yenilgi sonrası çok az askerle birlikte canının bağışlanması şartını içeren anlaşma ile Semerkant'ı Şeybani'ye teslim etmiş ve dayısı Moğol Sultan Mahmut Han'a sığınmıştır. Cihangir Mirza ile yaptıkları anlaşma gereği -Semerkant'ı alır ise Endican'ı Cihangir Mirza'ya bırakacaktı- Endican'da herhangi bir hak talep edemeyen Babür, bir kez daha yurtsuz kalmıştır (Bayur 12).

Semerkant'tan sürülen Babür'ün son umudu, dayısı Moğol Sultan Mahmut Han olmuştur. Zorlu geçen yolculuk sonrası dayısının vilâyetine ulaşan Babür, burada hoş karşılanmış ve toparlanma sürecine girmiştir. Sultan Mahmut Han ve Sultan Ahmed Han ile güçlerini birleştiren Babür, Endican'ı savaşa alma gayretine düşmüş ve kısa sürede burayı Cihangir Mirza'dan teslim almıştır. Bu durum sonrası Cihangir Mirza'nın akıl hocalarından olan Tenbel, Şeybani'yi yardıma çağırmıştır. Babür'den intikam alma ahdiyle yola çıkan Şeybani Han, 1503 senesinde Moğol ordularını dağıtmış ve Fergana'yı ele geçirmiştir. Babür, bu kesin yenilgi sonrası, beraberindeki adamlarıyla dağlara kaçarak canını zorlukla kurtarmıştır. Babür ve dostları, Herat'a ulaşabilme umuduyla çok çetin yollardan geçmiş, bu yolculuk sırasında zihnen ve bedenen oldukça yıpranmıştır. Peşlerine düşen askerler, beraberindeki adamlarını öldürmüş, artık ölüm vaktinin geldiğine kendisini inandırmaya başlamıştır. Bu kaçış öyküsünün sonunda içinde bulunduğu çaresizliği gösteren hislerini, Babür, *"İster yüz sene, ister bir gün kal: bu gönül aydınlatan köşkü terk edeceksin"* (Babur, I. Cilt 126) cümlesiyle tarif etmiştir.

Babür, uzun süren kaçış döneminden sonra Endican'a ulaşmış ve burada sayıca az bir ordu kurmayı başarabilmiştir. Ancak bir zamanlar hâkim olduğu topraklarda pasif bir halde yaşamaya alışmamış, Fergana'dan ayrılıp Horasan'a gitme ve buradaki Şii yöneticilerle işbirliği yapma kararı almıştır.

Kabil'in Fethi

Babür, Horasan'a ulaşabilmek için çıktığı yolda birçok kurganı zapt etmiş, buralarda ordusunu genişletebilme umuduyla çalışmalar yapmıştır. Bu sırada dönemin iki büyük komutanı Şeybani ve Hüsrev Şah savaşa tutuşmuşlar, Şeybani Hüsrev Şah'ın ordusunu zorlanmadan dağıtmıştır. Bu durum Babür'ün zorlu düşmanı Şeybani açısından zafer olup, Babür'e zarar veriyormuş gibi algılansa da aslında netice farklı olmuştur. Hüsrev Şah'ın yenilmesiyle dağılan askerlerinin bir kısmı Şeybani'nin, bir kısmı ise Babür'ün ordusuna katılmıştır (Bıyıktay 18). Babür, böylelikle zorlanmadan kalabalık ve savaşçı özellikleri olan bir orduya sahip

olmuştur. Babür ve ordusu, çağın en önemli ticaret merkezlerinden olan Kabil'i fethetmek amacıyla sefere başlamış, Hindukuş dağlarını aşarak taarruza geçmiştir. Kabil'in başında bulunan Mukim Bey Argun, Babür'ün güçlü ordusu karşısında tutunamayacağını anladığından, sağ salim şehri terk edebilmesi karşılığında burayı Babür'e teslim etme kararı almıştır. Böylelikle Kabil ve Gazne gibi stratejik önemi büyük şehirler 1504 yılında müyesser şekilde (Babur, II.Cilt 137-138) fethedilmiştir. Kabil ve Gazne şehirlerinin kontrolünün sağlanması, gerek ticaret yollarının üzerinde olmaları açısından, gerekse zorlu iklimsel koşullar düşünüldüğünde yaşam için en uygun yerlerden olmaları dolayısıyla Babür için benzersiz bir başarı timsali olmuştur. Kabil aynı zamanda Babür için güvenli de bir vilayettir. Coğrafi konumu dolayısıyla, düşman akınlarının savunulması bakımından kıymetli olan bu bölgeyi Babür, bulunduğu bölgelerden en iyisi olarak kabul etmiş, Hindistan'ı fethetme yolunda benzersiz bir üs olarak görmüştür. 1506 yılında Timur soyundan olan Hüseyin Baykara'nın Şeybani'ye karşı savaşında yardım dilemesi üzerine Kabil'den çıkmış, ancak sefer esnasında Hüseyin Baykara'nın ölüm haberini alır almaz kargaşa içinde başarı elde edilemeyeceğini anladığından geri dönmüştür. Şeybani, 1507 yılında Babür'ün kontrolüne girmiş olan Kandahar'ı fethettiği sırada, Babür, ordusundaki Moğolların isyanlarından dolayı yara almış askeri gücünü de hesaplayarak, Şeybani'ye karşı koyamayacağını hissetmiş ve Kabil'i terk edip Hindistan Lemgan'a yönelmiştir. Babür'ün bu kararı, askeri zekâsına dair önemli ipuçları içerir. Hâkimiyeti boyunca Babür, başarısızlıkla sonuçlanabileceğini ön gördüğü savaşlardan kaçınmaya gayret etmiştir. Bu özelliği her defasında hayatta kalmasını sağlamış, ona bir zamanlar perişan halde kaçmak zorunda kaldığı bölgelere daha güçlü ve organize bir orduyla yeniden dönerek kalıcı yönetimler kurma fırsatı tanımıştır. *"Bir ben Kâbil'de kalmıştım. Düşman fevkalâde kuvvetli; biz ise, çok zayıftık. Ne sulh yapmak ihtimâli ve ne de mukavemet etmek imkânı vardı. Böyle bir kuvvet ve kudret karşısında, biz kendimize bir yer edinmeği düşünmeliyiz..."* (Babur, II.Cilt 236).

Bir süre sonra Şeybani'nin, Kandahar'ı tam anlamıyla ele geçirmeden geri döndüğünü haber alan Babür, Kabil'e geri dönmüştür. Aynı yıl büyük oğlu Hümayun doğmuştur (1508). Kabil'e dönüşü, Timur soyundan gelen Babür için bir yeniliği de doğuracaktır; Babür kendisine Mirza yerine Padişah denmesini emrederek, Timur soyundan gelen yöneticilere yapılan hitapta köklü bir değişiklik gerçekleştirmiştir.

Babür'ün Kabil'de uzun süren yorucu muharebelerden sonra dostlarıyla sohbet etme, gazeller okuma, içki içme gibi dünyevi meselelerle günlerini geçirdiği dönemlerde, Şii Türkmenlerin büyük şahı Safevi Devleti kurucusu Şah İsmail, gücünü olabildiğince arttırmış ve Özbek sınırlarına kadar dayanmıştır. Özbekler ile sınır sürtüşmelerinin yanı sıra mezhep farklılığından kaynaklı sorunlar da yaşayan Şah İsmail ve Safevi ordusu, 1510 yılında İran içlerine taciz seferleri yapan Şeybani Han'a karşı harekete geçmiştir. Horasan'a hükmetme gayesiyle filizlenen büyük husumet, iki orduyu karşı karşıya getirmiş, Tahirabad köyünde başlayan ve Merv'de devam eden uzun ve şiddetli çarpışmaların sonucunda Safeviler ,Özbekleri mağlup etmiştir (Çınar 84-86). Ordusu dağılan Şeybani Han, beraberindeki adamları ile birlikte kaçmaya çalışırken, nehirden karşıya geçtiği sırada düşüp boğulmuştur. Bu zafer sonrası Safevi Devleti'nin şanı ve Şiiliğin etkisi geniş bir alana yayılmıştır. Safevi Devleti'nin yükseliş sürecini yakından takip etmiş ve stratejik olarak Şah İsmail ile yakınlaşma gayesini içinde taşımış olan Babür, Safevilere olan bağlılığını ve muhabbetini belli etmiş, Şah İsmail'in Osmanlı Devleti'ne karşı kurmayı amaçladığı birliğin en güçlü müttefiklerinden olmuştur. Şah İsmail, Şeybani'ye karşı kazandığı zafer sonrasında kendisine bağlılığından dolayı Babür'e kıymetli hediyelerle birlikte bir zamanlar esir düşen kız kardeşini - Hanzade Begim- göndermiştir. İran ordusundan kendi ordusuna takviye gönderildikten sonra bölgede iyice güçlenen Babür, Semerkant, Taşkent, Buhara ve Fergana gibi bölgeleri hâkimiyeti altına almıştır. Bu bölgeleri ele geçirme süreci ve sonrasında Babür inanisına ait olanı değil, Şii mezhebinin yayılmasına hizmet eden yaptırımları uygulamaya sokmak mecburiyetinde kalmış, üstünde Şah İsmail'in ve On İki Ehlibeyt İmamının adlarının bulunduğu paralar bastırmıştır. Babür'ün gelişi elde ettiği bölgelerde yaşayan halk tarafından oldukça hoş karşılsansa da, Şiiliğe hizmeti, zamanla yöre halklarının Sünni mezhebine tabii olmalarından dolayı tepki görmüş, iç karışıklıklara neden olmuştur. Babür'ün İran ordusunun desteğini kaybetmemek adına, Şii geleneklerine uygun yönetim anlayışı halktan gördüğü desteğin azalmasına ve bazı Sünni askerlerin ordudan ayrılmasına sebebiyet vermiş, bu durumu fırsat bilen Özbekler saldırarak, Babür'ü Türkistan'ın dışına itmeyi başarmıştır. Babür'ün bu ani yükselişi ve düşüşü esnasında 1512 yılında Türkmen ordusu da Özbeklere karşı yaptığı savaştan yenilgiyle ayrılınca (Bayur 15-16), Babür, Orta Asya'da ün ve güç anlamında günden güne gerilemeye başlamıştır.

1514 senesi, gerek Babür ve gelecekte kuracağı devleti, gerek Osmanlı-Safevi Devletleri, gerekse Türk tarihi açısından oldukça önemlidir. Dönemin en güçlü ordularına sahip Osmanlı Devleti ve Safevi Devleti, 23 Ağustos 1514'te Çaldıran'da

gerçekleşen savaşta karşı karşıya gelmiş, ilk andan itibaren çok şiddetli çarpışmalar yaşanmıştır. Yavuz Sultan Selim komutasındaki Osmanlı ordusu, önceleri kayıp verse de, topların ve ateşli silahların etkili kullanımı ile Şah İsmail ve ordusunun ilk baskısı kırılmış, savaşın devamında Şah İsmail, kolundan yaralanarak, Tebriz'e kaçmıştır (İnal 190). Böylece Yavuz Sultan Selim ve Osmanlı ordusu, bölgeyi yakından tanıyan Hüseyin Baykara'nın oğlu Bediüzzaman'ın da desteğiyle, Şah İsmail öncülüğündeki Safevileri yenilgiye uğratmıştır. Bu yenilgiyle birlikte Safevi Devleti'nin ve yaymaya çalıştığı Şiiliğin Orta Asya'daki etkisi azalmıştır. Yavuz Sultan Selim'in, Şah İsmail'e karşı kazandığı bu zaferin önemi, bir toprak ve ganimet kazanımından ibaret olmamıştır; Osmanlı Devleti ve Hindistan'da kurulacak Müslüman Türk devletlerinin dini ritüellerini doğrudan etkileyen bu zafer sonrası, Türkistan'da Şiileşme evresinde olan Sünni Türk topluluklar yeniden kendi inanışlarına göre yaşam sürmeye başlamıştır. Osmanlı Devleti içinde yaşayan ve Şah İsmail'in olası zaferiyle arka planda kalmaktan yönetsel bağımsızlıklarını ilan edebilecek duruma gelebilecek olan Şii-Alevi topluluklar, Yavuz Sultan Selim'in kesin zaferi ile bu umutlarını yitirmişlerdir. Böylece Osmanlı Devletinde var olan Sünni mezhep inancı hâkimiyeti devam etmiştir. Bu durum ise Orta Asya'nın mezhepsel yapısını yeniden eski şekline dönüştürmüştür. Babür, Özbeklere karşı en büyük destekçisi olan Şah İsmail ve ordusundan ümidi kesmiş bir halde 1514 yılının sonlarına doğru yeniden Kabil'e dönmüştür. Kabil'in başında olan kardeşi Nasır Mirza güçlük çıkarmadan yönetimi ağabeyine devretmiştir.

Hindistan'ın Fethi İçin Hazırlıklar

İran ordusunun zayıflamasıyla, coğrafyada söz sahibi olmaya başlayan Özbekler ile başa çıkamayacağını düşünen Babür, bu bölgeye hâkim olma hayalinden vazgeçerek, bir zamanlar Timur'un kontrolünde olan Hindistan'a yönelmeye başlamış ve ordusunu büyük seferler için hazırlamaya başlamıştır. *“Özbekler tekrar Mâverâünnehr'de güçlendiler ve Bâbürlülere karşı tutumlarını sertleştirdiler. Bâbüer artık Semerkant'ta tutunamayacağını anladı. Bu sebeple şansını Afganistan'da merkezi Kabil olmak üzere yeni bir devlet teşkili için denedi ve bunda da muvaffak oldu”* (Konukçu 144).

Babür, Hindistan'ın zaptı için en önemli üs olarak gördüğü Afganistan'da kendini saldırılara karşı güvende hissedeceği bir egemenlik kuramadığından, öncelikle olası bir isyan veya saldırı hazırlığında bulanabileceğini öngördüğü asi beyleri sindirme işleriyle uğraşmıştır. Ardından ise yönünü stratejik önemi yüksek olan Kandahar üzerine çevirmiştir. 1517 yılında Kandahar'a ilk seferini

gerçekleştirse de, başarısız olup geri dönmüştür. Babür, bu başarısız sefer sonrası uzun bir süre ordusunu güçlendirmeye çalışmıştır. Çağın en güçlü ve teknolojik ordularından birine sahip olan Osmanlı Devleti'ni gözlemleyen ve Çaldıran Savaşı'ndaki görkeminden feyz alan Babür, Osmanlı ordusunun özelliklerini kendi ordusuna kazandırmak için fikirler geliştirmiştir. Bu amaçla Osmanlı ordusunun Çaldıran Savaşı esnasında kullandığı tüfek ve toplardan edinmiş ve bunları etkin kullanabilecek önemli askerlerin –Ali Kuli, Mustafa Rumi- yetişmesine ön ayak olmuştur. 1521 yılındaki başarısız Kandahar seferinden sonra Babür, 1522 yılında buraya bir kez daha hücum etmiş, Kandahar yöneticisi Şah Şüca, güvenlikle şehri terk edebilmesi karşılığında barış anlaşması yapmayı kabul etmiştir (Bayur 17). Bu anlaşmayla birlikte Babür, Hindistan'ın zaptı için elde edilmesini elzem gördüğü- Hindistan' a ve Orta Asya'ya giden yolların stratejik noktasında yer alır-Kandahar'a uzun uğraşlar sonucu sahip olabilmıştır.

1524 senesinde Hindistan'a büyük bir sefer gerçekleştiren Babür, bu seferde en önemli düşmanı Afgan İbrahim Lodi'nin ordularını kısmen bozguna uğratsa da, iki farklı nedenden ötürü Kabil'e geri dönmek zorunda kalmıştır: İlk dönüş sebebi, birlikte hareket ettiği Devlet Han adlı yöneticinin desteğini bir anda çekerek, Lahor'dan kaçması olmuştur. Böylelikle Pencab eyaletinin önemli bir merkezi İbrahim Lodi'nin eline geçmiş olur. İkincisi ise, Şah İsmail'in ölmesiyle tahta çıkan Şah Tahmasb'ın tecrübesizliğini fırsat bilen Özbeklerin, Belh şehrini ele geçirmesidir (Bıyıktay 33). Babür, Özbeklerin bölgede yeniden hâkimiyet kurabilme ihtimaline karşı Belh'e doğru yola çıkmış ve burayı kurtararak Şah Tahmasb'ın kuvvetlenmesine katkıda bulunmuştur. Afganistan ve çevresinde herhangi bir saldırı esnasında güvenli bir halde savunma yapabileceği sistemi kuran Babür, Hindistan planlarını harekete geçirmek için fırsat kollamıştır. Kuzey Hindistan'ın sultanı İbrahim Lodi'nin halka ve hüküm sürdüğü alandaki beylere karşı kötü ve zorba yönetimi –özellikle diğer Afgan beylerine- de koşulları Babür'ün istediği hale getirmiştir. Timur'un ardından bıraktığı medeniyet, Müslüman Türk yöneticilerin keyfi yönetimleriyle kaybolmaya başlamış ve Seyyidlerden sonra bölgede hâkimiyet kılan İbrahim Lodi'nin tiranlığıyla birlikte yok olma evresine girmiştir (Roux 385). Babür için artık bir zamanlar yersiz yurtsuz bir halde ayrılmak zorunda kaldığı muhteşem Hindistan'ın fetih zamanı gelmiştir. Askeri hazırlıklar tamamlandıktan sonra Babür'ün emriyle 16 Aralık 1525 tarihinde harekete geçilmiştir (Roux 385).

Hindistan'ın Fethi ve Babür Devleti'nin Kuruluşu

Babür nihayet daha önce 1519, 1520 (iki kez), 1524 yıllarında fethetmeyi denediği, ancak amacına ulaşmadan geri dönmek zorunda kaldığı (Sharma 29-31) Hindistan'a, en donanımlı ve kuvvetli seferini gerçekleştirmiştir. İlk olarak önceki seferlerde kendisini yarı yolda bırakan ve itibar kaybetmesine neden olan Devlet Han hedef alınmış, Pencab ele geçirilmiştir. Malva, Gucerat ve Lahor alındıktan sonra Babür, Delhi'ye yönelmiş, yol üzerindeki çeşitli Afgan beylerini yenilgiye uğratarak, 1526 yılının Nisan ayında Delhi'nin 90 km uzağındaki Panipat'a varmıştır. Burada Sultan İbrahim Lodi'nin ordusunu bekleyen Babür, aynı zamanda Türklere özgü çeşitli savaş stratejilerine göre ordusunu tertiplemiştir. Yaklaşık bir hafta savunma düzeni ile sabırla düşmanın üzerlerine gelmesini bekleyen Babür, düşman ordusuna taciz okları attırılmış ve gece baskınları yaparak taarruza geçmeleri için ordusunun teşviklerde bulunmasını emretmiştir. Hatıratından anlaşıldığı üzere, Afgan ordusu yaklaşık 100.000 asker 1000 filden oluşmaktadır. Babür'ün ordusunun sayısı ise yaklaşık 12.000 askerle sınırlıdır (Babur, II.Cilt 300-306). İki ordu arasındaki güç dengesi Afganlar lehine olsa da, Babür ve ordusunun tıpkı ataları gibi cesur, çevik ve zeki hamleleri savaşın seyrini değiştirmiştir. Türklerin taciz akınlarından bunalan Afganlar kontrolsüz şekilde saldırıya geçmiştir. Afgan ordusu ve Sultan İbrahim Lodi taarruz halindeyken hiç ummadıkları bir tabloyla karşı karşıya kalmıştır. Osmanlı Devletinden öğrenilen ve ilk kez bu denli büyük bir savaşta kullanılan ateşli silahlar ve toplar, düşman ordusunun korkmasına ve dağılmasına neden olmuştur. Ordular arasındaki güç dengesizliğini ortadan kaldıran en önemli gelişme, kanımızca bu uygulamalarda aranmalıdır. Babür'ün Hindistan'da ilk defa kullandığı bu askeri teçizat, daha önce böyle bir müdahale ile karşılaşmamış olan İbrahim Lodi ve beraberindekilere çok fazla kayıp verdirmiştir. Böylece şartlar eşitlenmiş ve Babür'ün savaşçı ordusu 20 Nisan 1526'da vukuu bulan bu olayda İbrahim Lodi ve Afganları büyük bir hezimetle uğratmıştır. Savaş sonrasında İbrahim Lodi'yi takip ederek, olası kaçışını engellemek isteyen Babür, İbrahim Lodi'nin savaş meydanında ölmüş olduğu haberini alınca rahatlamıştır (Emced 902). Panipat Savaşı'ndan elde edilen bu görkemli zafer, Müslüman Türklere Hindistan'ın kapılarını yeniden sonuna kadar açmıştır. Babür'ün düşmanlarını talan ettiği savaşın gerçekleştiği bölge hakkında Sadettin Gömeç ve Mübarek Galip değerli bir analizde bulunmuşlardır. Panipat ve civarının Müslüman Türkler'in elde ettiği zaferler açısından önemine dikkat çeken yazarlar, görüşlerini şöyle dile getirmişlerdir:

Cumna nehrinin başlangıç kısmındaki büyük ova bu kez Hindistan'ın geleceği için önemli olan büyük ve tarihi bir mücadeleye sahne oldu. Vaktiyle bu sahrada bulunan Stanasvara kasabasında Gazneli Mahmut, Hintlilere karşı zafer kazandığı ordusuyla Hindistan'a nasıl sahip olduysa, Babür Şah da aynı mevkide, kendi soyundan bir kavim tarafından tesis edilmiş, koca bir devleti yıktı. Daha sonra Nadir Şah da yine aynı sahrada, Karnal mevkiinde Mogol hanının ordusunu yenerek bu muhteşem saltanatı devirmişti (107).

Panipat Savaşı'nda yaklaşık 40.000-50.000 askerin savaş esnasında öldüğü bilinmektedir. Bu zaferin bir diğer önemi ise ilk defa bu kadar az askeri barındıran bir ordu ile Kuzey Hindistan'ın fethedilmesidir. Babür'ün ifadesine göre, kendisinden önce gerçekleşen seferlerin hiçbiri bu kadar yokluk içinde olmamıştır ve hiçbir fatih bu kadar az bölgelere sahip olarak –Badeşan, Kunduz, Kâbil, Kandahar- bu coğrafyayı fethetmeye kalkışmamıştır (Babur, II.Cilt 306). Babür, Panipat Savaşı'nda Afganlara karşı kazandığı zaferi daima Allah'ın bir lütfu olarak görmüştür. Öyle ki, ordusundaki beylerin bazısı, sayısı 100000 kadar olan düşman ordusundan tedirgin olarak cesaretlerini, bazısı ise uzayan karşılıklı bekleme süresinden bunalıp, savaşma gücünü kaybetmiştir. Bu olumsuz durumlara rağmen kazanılan büyük savaşı Babür, ilâhi bir güce bağlamıştır. Hindistan'ın kaderini bir kez daha değiştiren bu olaylar silsilesi sonrasında, yıllar süren sessizliklerinden sıyrılarak Türkler bir kez daha Hint Alt kıtasındadır ve yerlerine geçmiş olan Afganları pasivize etmeye başlamıştır. Panipat Savaşı'na kadar olan süreç Babür'ün kendi anlatımıyla şöyle geçer:

Dokuz yüz on senesinde Kâbil vilâyeti zaptedildi. O zamandan beri hep Hindistan'a yürümek arzusunda idik. Bâzan beylerin gevşek fikirliliğinden, bâzan kardeşlerimin muhalefetinden, Hindistan seferi müyesser ve memleketleri musahhar olmuyordu. Nihayet mâniler ortadan kalktı. Büyük ve küçük beylerden hiç bir kimse maksada aykırı söz söylemedi. Dokuz yüz yirmi beş senesinde, asker sevkı ile Becûr'u zorlayarak, iki-üç geride zaptedip, ahalisini kılıçtan geçirdikten sonra, Bihre'ye geldik. Burasını yağma etmeksizin, ahalisine fidye-i necat tâyin ederek, nakid veya mal olarak, dört lek şahruhî alıp, asker sayısına göre, taksim ettikten sonra, Kâbil'e geri döndük. O tarihten dokuz yüz otuz iki senesine kadar, Hindistan'a asker sevk ettik. Beşinci defasında yüce Tanrı, kendi fazıl ve keremi ile Sultan İbrahim gibi düşmanı kahr ve perişan edip, Hindistan gibi memleketi bize müyesser ve musahhar etti (Babur, II. Cilt 305).

Panipat Savaşı'ndan zaferle ayrılan Babür, çok geçmeden Hümayun'u, dönemin en önemli ekonomi merkezlerinden olan Agra'ya göndermiş ve buradaki hazinelerin ele geçirilmesi talimatı vermiştir. Kendisi ise güçlü adamları ile Delhi'ye yürümüş, ufak direnişleri kırarak, burayı da ele geçirmiştir. Babür, böylece Kuzey Hindistan'ın neredeyse tamamına sahip olmuştur. Uzun süren savaşlar sonrasında, Hindistan'ın büyük bölümü yeniden Türklerin yönetimine girmiştir. 1526 yılında İngilizlerin hâkimiyetine kadar Hint Alt Kıtası'nda varlığını sürdürecektir olan Babür Devleti, bu zaferin ardından 1526 yılında resmen kurulmuştur. Fetihler sonucunda elde edilen ganimetler, ordudaki askerlere, Kabil ahalisine ve ele geçirilen yerlerdeki tebaaya dağıtılmış, yersiz yurtsuz göçebelikten ganimet havuzuna uzanan Babür'ün başarısı, halk ile birlikte günlerce kutlanmıştır. Babür, ayrıca hem ilerisi için ordu kapasitesini arttırma hem de Türk kültürünün bölgelerde daha hızlı yaygınlaşması amacıyla, yüzbinlerce soydaşını Türkistan'dan getirterek Hindistan'a yerleştirmiştir. Raberi, Etava, Tekmil Cevnpur, Ad, Biyana, Dülpur ve Gvaliyar bölgelerini de sınırlarına katan Babür'ün egemenlik alanı 1400 kilometreye ulaşmıştır (Bıyıktay 38).

Hindu Racput Rana Sanga ile Savaş ve Babür'ün Kat'i Zaferi

Babür Devleti kurulduktan sonra pek çok mesele ile karşı karşıya kalınmıştır. Hindistan'daki hâkimiyeti Türklere kaptıran Afganlar, Babür'e karşı planlar yapmaya başlamış, İbrahim Lodi'nin kardeşi Sultan Mahmut Lodi'yi, sultan ilan etmişlerdir. Afganların birleşip, Babür Devleti'ne karşı birlikte hareket etmeleri, kısa zamanda isyanların ortaya çıkmasını tetiklemiştir. Ancak Afganlardan daha güçlü kişiliği ve organize ordusu olan Racput Rana Sanga (Maharana Sangram Singh) Babür Devleti'nin karşı karşıya geleceği en büyük sorun olacaktır. Rana Sanga, vaktiyle Sultan İbrahim'e karşı Babür'ün saflarında yer alacağını bildirmiş, ancak Babür'ü yalnız bırakarak, zor duruma düşürmüştür. Afganlarla stratejik işbirlikleri yaparak-Babür Devleti'nin yeni ve henüz oturmamış yapısının da vermiş olduğu güvenle- Babür'ü yıkma arzusuyla hareket eden Hindu Racput, soydaş halkından büyük maddi ve manevi destek görmüş, az zamanda yaklaşık 100.000 asker ve 500 filden oluşan bir ordu hazırlamıştır. Rana Sanga'nın Babür Devleti'ne karşı gerçekleştirmek istediği bu harekâtın nedenleri arasında, kendi ülkesini, geleceğini ve inancını oldukça güçlenen Türkler karşısında koruma gayesinin de olabileceğini belirtmek faydalı olacaktır. O güne değin pek çok kavim tarafından istila edilmiş ve ülkeyi fetheden toplulukların kültür ve inanışlarına göre yaşamak zorunda kalmış olmalarından ötürü bu karşı koyuş, Afganların Türklere karşı

besledikleri hırstan dolayı gösterdikleri reaksiyondan farklı olarak değerlendirilebilir.

Rana Sanga'nın artan gücü ve sefer hazırlığında olduğu haberi, Babür ve ordusunun askeri hazırlıklarını hızlandırmıştır. Bu sürede ilginç bir olay cereyan etmiştir: Sultan Mahmut Lodi'nin annesi, Hindu bir aşçı ile anlaşmış, Babür'ü zehirleme görevi vermiştir. Babür'ün Kabil'e gönderdiği bir mektupta ayrıntıları bulunan bu olay sonrası Babür zehirlenmiş, ancak olayın anlaşılması sonucu uygulanan tedaviler ile yeniden sağlığına kavuşmuştur (Babur, II.Cilt 346-347). Babür, bu talihsiz olayın kendisinde bıraktığı korku ve tedirginliği, *“yaşamın kıymeti ancak ölmek üzereyken bilinir”* şeklinde ifade etmiş (Begum 11) ve Hindu aşçıları cezalandırarak, iç tehditlere karşı önlemler almıştır. Afgan emirlerinin gün aşırı isyan çıkartıp, iç karışıklığa neden olduğunu gözlemleyen Babür, oğlu Hümayun'u Afganların üzerine göndermiş, Hümayun ve adamları Afgan emirlerini yenerek kaçmalarını sağlamıştır. Çatlak sesleri bastırarak, siyasi otoritesini tam manasıyla kuvvetlendiren Babür'ün ordusuna, içlerinde Hümayun'un padişahlık döneminde Babürlülere en büyük sorunu yaratacak olan Şir Han'ın da bulunduğu savaşı Afgan beyleri katılmıştır (Bayur 24).

Babür ve ordusu, gerekli hazırlıkları tamamladıktan sonra, Rana Sanga'nın ordusuyla birlikte harekete geçtiği haberini alır almaz yola koyulmuştur. Fethedilen yerlerden asker toplanmış, bazı Hindu askerler de orduya dâhil edilmiştir. Hint ordusunun sayıca fazla oluşu ve kuvveti nedeniyle Babür, askerlerine savaş esnasında da gözlemleyeceğimiz dini maneviyatı aşılama çalışmıştır. Savaşın Allah yolunda kâfirlere karşı yapılacağı ve kazananın İslam olacağını tüm orduya aktarmakla ilgilenmiştir. Derin dini maneviyatla savaşılmadığında düşmanın kalabalık ordusuna karşı koyamayacağını iyi bilen Babür, bu söylemlerinin daha da etkili olabilmesi için alışkanlık edindiği içki içmeyi bırakmış, haram kılınan her şeyi terk etmiş ve *“Ne zamana kadar günahlardan zevk alacaksın, tövbe tatsız değildir; onu da tat...”* (Babur, II.Cilt 353) diyerek tövbe etmiştir. Aynı zamanda Müslümanlardan alınan iç ve dış gümrük vergilerini de kaldırarak orduya katılım sayısını arttırmayı hedeflemiştir. Babür'ün ordusu ile Hindu-Afgan müttefik ordusu, rotaları üzerindeki birkaç şehri sınırlarına dâhil ettikten sonra 12 Mart 1527'te Agra yakınlarında Khanva'da karşı karşıya gelmiştir. Savaş iki ordunun da tahmin etmediği kadar hızlı ve tesirli başlamıştır. Babür muharebenin ilk anlarında çok fazla kayıp vermiş, ordusundaki Hindu askerler kaçmaya başlayınca azımsanmayacak güç kaybetmiştir. Sayısı 110.000 asker ve

500 fili bulan Hindu-Afgan ordusunun savaşın başlarında yarattığı tahribat, askerler arasında motivasyon düşüklüğüne neden olmuş, düşmanın elini sağlamlaştırmıştır. Aynı zamanda Muhammed Şerif adlı bir müneccimin Babür'ün muharebeye girişmemesini öngören çıkarımları, korkuya neden olmuştur (Gülbeden 128). Benzersiz bir askeri zekâya sahip olan Babür, ordusunun perişan halini gözlemleyip, sürecin aynı şekilde ilerlemesi halinde yenilebileceğini anladığından, askerlerin dini duygularını fitillemek ve onlar arasında cihad algısı oluşturabilmek amacıyla İslami fermanlar vermiştir. Kâfirlere karşı kazanılan savaşın önemini beyitleriyle bir kez daha askerlere ulaştıran ve şehitlik mertebesinin önemine dikkat çeken Babür'ün bu uygulamaları etkisini göstermiş, askerler, İslam uğruna vuruşmaya başlamıştır. Babür ,Panipat Savaşı'nda olduğu gibi ordusunu Osmanlı düzeni ile tertipleyerek, arabalar üzerine yerleştirilen top ve tüfek gibi ateşli silahlarla düşmana büyük zayıat vermiştir. Rana Sanga ve Hint-Afgan ordusu, 17 Mart 1527'de Fethpur şehri yakınlarında bozguna uğratılmış, Babür için bir kez daha sonun başlangıcı olabilecek bir muharebe başarıyla tamamlanmıştır. Rana Sanga savaştan kaçmış olsa da, kısa süre içinde vefat etmiştir. Oğlu Rana Bikermacit ise Babür'e itaat etmiştir. Savaşta yaralanan Babür, 'Gazi' unvanı almıştır.

Savaşın ne denli büyük olduğu ve kanlı geçtiği hakkında aşağıdaki tasvir, önemli ipuçları sunar:

Toz karanlığı sis hâlinde, kara bulut gibi, bütün muharebe meydanını kapladı. Kesici kılıçların parıltısının şimşeği yıldırım lem'alarını geçti. Kalkan toz güneşin yüzünü, aynanın sırtı gibi, nurdan âri bıraktı. Gâlip ve mâglûp, vuran ve vurulan birbirine karışarak, temyiz semti göze görünmez oldu. Zamanın sihirbâzi öyle bir şey göz önüne getirdi ki, seyyâreler oktan ve sâbiteler ayakları sâbit mevkiplerden başka bir şekilde görünmüyorlardı (Babur, II.Cilt 366).

İbrahim Lodi ve Rana Sanga'nın ordularına karşı kazanılan savaşlar bir kez daha Babür'ün üstün askeri dehasının bir belirtisini gözler önüne sermiştir. Babür, Osmanlı Ordusundan ve Safevilerden öğrenmiş olduğu ateşli silah kullanımını, Moğol-Özbek-Türk ordularının atlı savaşma teknikleriyle bir araya getirerek karşı konulması zor bir ordu yaratmıştır. Bu sayede kendi askerlerinden yüzbinlerce daha fazla sayıda askeri bulunan dönemin en güçlü liderlerine karşı koyabilmiş, Hindistan'ı Türk yurdu haline dönüştürmüştür. Herman Kulke ve Dietmar

Rothermund'un kaleme aldığı Hindistan Tarihi kitabında bu durum hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir:

Başarısını kesin olarak Türklerin Batıdan Asya'ya getirdiği top ve ateşli silahların kullanılması belirledi. Babür Osmanlı sultanı I. Selim ve İran Safevi hükümdarı Şah İsmail'in çağdaşıydı. Asya'nın üç büyük barut imparatorluğunun temellerini oluşturdular. Hareketli arazi topraklarına dayalı yeni strateji şaşırtıcı bir şekilde gelişti. Selim'in 1517'de Mısır ve Suriye'yi fethinde görüldüğü gibi bu topraklar savaş alanında sürekli bir üstünlüğü garanti ediyordu. Bunu dokuz yıl sonra Babür'ün Hindistan'daki zaferi izledi... Babür'ün tek katkısı bu yeni silahları Özbeklerden öğrendiği şekilde süvari savaş düzeniyle nasıl birleştireceğini bilmesi oldu. Bu ateşli silahlar onun için tamamen yeni iken bu başarı iyice sürpriz oldu (284).

Hindistan'da kendisine karşı koyabilecek bir güç bırakmayan Babür Racistan ve Malva bölgelerini devletine dâhil etmiş, bir yandan zapt ettiği bölgelerde yaptırdığı saraylarda istirahat edip dostlarıyla sohbet ederken, öte yandan ileride kendine sorun yaratabilecek Sultan Mahmut Lodi ve Afgan emirlerini tamamen temizleme hazırlıkları yapmıştır. 6 Mayıs 1529'da, Ganj ve Ghagra nehirlerinin birbirine karıştığı noktada (Merçil 315) Babür'ün ordusu ile Bihar ve Bengal serdarlarının arka çıktığı Afgan ordusu karşılaşmış, küçük ölçekli bu savaşta Afganlar yenilgiye uğratılmıştır (Çerağ 132-133). Önceleri Babür'e karşı ittifaklara dâhil olan ancak bu müttefiklerinin yenilgiye uğramasıyla yalnızlaşan Bengal yöneticisi Nusret Şah ile üç maddelik bir barış anlaşması yapıldıktan sonra, ona sığınan Afganlar esir alınarak, bu bölge de teslim alınmıştır. Babür Devleti'nin sınırları bu son başarılı hamlelerle birlikte içine Racistan ve Malva şehirlerini de alarak Kuzey Hindistan'da 1500 kilometrelik bir alanı kapsar hale gelmiştir (Bayur 27).

Babür, çalkantılı onca yılın ve ağır savaşların ardından ganimetlerle ve değerli eşyalarla dolu saraylarında akrabaları ile keyif sürmeye başlamıştır. Hindistan'ın büyük bölümünü elde etmiş olmanın verdiği şevk ve Türkistan'a olan özlemi nedeniyle buraya sefer düzenlemeyi planlamış, sağlık sorunlarının buna engel olması nedeniyle, oğlu Hümayun'u görevlendirerek kendisi inzivaya çekilmiştir. Ancak Hümayun birkaç ufak kurganı ele geçirmekten daha ileriye gidememiş ve babasının bu arzusunu gerçekleştirememiş halde kendi vilayeti Badahşan'a dönmek zorunda kalmıştır.

Babür'ün Ölümü

Babür, 1529 yılının başarılı seferleri sonrası birçok hastalıkla uğraşmış, zamanını dinlenerek ve saray halkı ile devletin geleceği hakkında sohbetler ederek geçirmiştir. Sultan Mahmut Lodi'nin annesinin kendisini zehirletme teşebbüsünden sonra geçen sürede, zehrin etkisinden bir türlü kurtulamayan ve tam anlamıyla sağlığına kavuşamayan Babür, devletin kendisinden sonra nasıl bir yol izlemesi gerektiği konusunda fikirler üretmeye başlamıştır. Bu dönemde Babür'ün yaşayan üç oğlu vardır: Hümayun, Kamran ve Hindal. Babür çok sevdiği iki oğlu Hümayun ve Hindal'i son günlerinde yanında olmaları dileğiyle, deneyimlerini aktarmak ve öğütler vermek için atadığı bölgelerden çağırtmıştır. Hümayun bu çağrıyı dikkate alarak derhal gelse de, Hindal gelmemekte direnmiştir. Bu sırada Hümayun oldukça hastalanmış, yataklara düşmüştür. Babür'ün kızı Gülbeden tarafından yazılan Hümayunname'de anlatıldığı üzere, Babür oğlunun bu hastalığını kendi üzerine almak için evladının etrafında üç defa dönmek kaydıyla dördüncü halife Hz. Ali'nin oğlu için yaptığı rivayet edilen ritüeli gerçekleştirerek, Hümayun'un iyileşmesini sağlamış, kendisi ise ağırlaşarak perişan hale düşmüştür (Gülbeden 135). Durumunun iyi olmadığını anlayan Babür, derhal emirlerini çağırarak, artık kendisinin yönetim işleriyle uğraşmayacağını ve yerine Hümayun'u tayin ettiğini açıklamıştır. Hümayun'a olan güvenini kendisine bildirerek halka iyi davranması, soydaşlarıyla da iyi ilişkiler kurmasını öğütlemiştir. Bazı tarih metinlerinde Babür'ün ölümünde daha önce zehirlenmesinin tesiri değil, Hümayun'un gerçekleştirdiği yeni bir zehirlenme olayının etkisi olduğu belirtilir. Ancak Babür'ün Hatıratı, Hümayunname ve Tarih-i Reşidi gibi o çağı derinlemesine anlamamıza yardımcı olan kitaplar incelendiğinde, aynı zamanda Babür Devleti'ni konu edinen diğer eserlere göz atıldığında Hümayun'un böyle bir girişimine dair hiçbir kanıt bulunmamaktadır. Aksine, Babür'ün kazandığı birçok savaşta yanında bulunan ve babasına karşı daima vefakâr ve itaatkâr olan Hümayun'un, tahtın en güçlü adayı olduğu da aşikârdır. Hal böyle iken tahtın en güçlü adayının böyle riskli bir girişimde bulunabileceği ihtimali oldukça düşük görünmektedir. Babür bu bağlılığı dolayısıyla her zaman en büyük oğluna olan sevgi ve hürmetini göstermiş, onu diğer evlatlarından hep ayrı tutmuştur.

Zahirüddin Muhammed Babür, içinde zaferleri ve yenilgileri, sefaleti ve ihtişamı, anlık dünyevi zevkleri ve ahiret inancını barındıran bir hayatın ardından 12 Aralık 1530'da 47 yaşında Agra'da vefat etmiştir. Babür'ün naaşı ilk olarak Agra'ya gömülmüş, dokuz yıl sonra ise vasiyeti üzerine hayatının en güzel ve

huzurlu günlerini geçirdiğini söylediği Kabil'e, kendi restore ettirdiği Bagh-e Babur'a (Babür'ün Bahçesi) defnedilmiştir.

Sonuç

16. yüzyıl, Orta Asya'da sınırların kısa zamanda değiştiği, bölgesel hâkimiyetlerin beylikler arasında sürekli el değiştirdiği bir dönemdir. Hindistan'da ise bu dönemde benzer şekilde tek bir merkezi ve otoriter devletten bahsetmek güçtür. Bazı bölgeler Türklerin kontrolünde iken bazı bölgeler Afgan beylikleri arasında pay edilmiştir, bazıları ise Hindu racalıklarının himayesinde bulunmaktadır. Bu vaziyet, buralarda kurulması muhtemel güçlü devletler için önemli bir fırsat gibi görünse de, ufak çaplı devletlerin itaat etmesini sağlayarak isyan çıkarmadan bağılıklarını sürdürmelerini gerçekleştirebilmenin bir o kadar da zor bir iş olduğu görülmektedir. Babür, işte bu anlık değişen sınırlar ve egemenlikler zamanında, babasının ölümü üzerine hükümdar olmuş, ilk yıllarından itibaren saldırılara maruz kalmıştır. Tecrübesizliği ve ordu kapasitesinin sınırlılığı, onu ülkesinden kopmaya zorlamış olsa da, karşılaştığı zorlu koşullar onu daha da güçlendirmiş, belki de küçük bir vilayet olan baba mirası Fergana'nın padişahı olarak yaşamını sürdüreceken, dönemin en güçlü devletlerinden birinin başı yapmıştır. Özellikle Şah İsmail ile kurmuş olduğu iyi ilişkiler ve düşmanlarıyla sorun yaşayan beylerle yaptığı işbirlikleri, Babür'ü, dönemin en güçlü topluluklarından olan savaşçı Afganlar karşısında zafere taşımıştır. Şii ve Sünni mezheplerinin İslam dışı olmayan yükümlülüklerini harmanlayarak, kendi dini yorumunu oluşturması ve Türk-Moğol ırklarının üstün özelliklerini birleştirerek yeni yönetim kültürü yaratması, onu bu başarılarla götüren diğer etkenlerden olmuştur. Babür'ün başta Semerkant olmak üzere Orta Asya'da egemenlik kurma inadından vazgeçip -Kabil'i ilk fethettiğinde yaptığı yanlış seçimi yenilemeden-fethedilmeye görece daha müsait olan Hindistan'a yönelmesi, başarısının dönüm noktalarından biri olmuştur. Zira Safevi-Özbek-Osmanlı-Moğol tehdidi altında bu ordularla hâkimiyet ilişkilerine girmesi, bu süreçte tıpkı geçmişte olduğu gibi sınırlarını genişletmek bir yana elindeki bölgeleri tamamen kaybetme ihtimalini doğurabilecekken, o, Hindistan'daki güç ve otorite boşluğunu iyi değerlendirmiş, Orta Asya'daki taht kavgalarının karmaşasından sıyrılarak, bu ülkeyi fetih çalışmalarına girişmiştir. Uysal Hindu halkının ülkelerini müdafaa konusundaki yetersizliği de devletin sınırlarını genişletmesine kolaylık sağlayan unsurlardan olmuştur. Babür, Hindistan'ı fetheden ve sadece ganimetlerinden istifade ederek geleceğe yatırım yapmayan soydaşlarının aksine, burayı artık kendi ülkesi olarak

benimsemiş ve birçok etnik unsurun bir arada barış içinde yaşadığı mekâna dönüştürmüştür. Hindistan'ı vatanı olarak görmüş, ardıllarının bu ülkede yaşaması ve hüküm sürmesi için tüm yatırımlarını burada kalıcı ve otoriter bir devlet kurabilme üzerine yapmıştır. Gaznelilerden itibaren parçalanmaya ve istikrarsızlığa doğru yol alan Türk otoritesini, Hint Alt Kıtası'nda yeniden hâkim kılan Babür, Osmanlı Devleti'nin Kanuni dönemiyle birlikte batıya doğru yayma amacı güttüğü Türk-İslam kültür ve medeniyetini doğuya empoze etmek amacıyla çabalamıştır. Babür'ün küçük yaşta vatanından kopmak zorunda kaldıktan sonra, üstün gayretiyle kurmuş olduğu Babür Devleti, kuruluşundan itibaren Hindistan'da köklü değişiklikler gerçekleştirmiştir. Yağmalanmaktan oldukça fakir ve pis olan şehirlerin bayındırlık işleriyle, çehreleri değiştirilmiş ve böylece halk, refah seviyesi yüksek bir yaşam sürmeye başlamıştır. Hindistan'ın yeme içme kültüründe de önemli derecede iyileştirmeler yapan Babür, ekmek ve meyve üretimine yönelik yatırımlar yapmış, aynı zamanda yaptırdığı çeşmeler ve su kaynakları sayesinde, fethettiği yerlere sağlık açısından önemli olan temiz içme suyunu temin etmiştir (Anwar 224). Kuraklık ve kıtlıkla boğuşur halde devraldığı fakir Hind şehirlerinde hamamlar, bağ-bahçeler, serin mekânlar imar ettirmesi Babür'ün siyasi otoritesinin sınırlarını genişletmiştir.

Babür, -nam-ı diğer Firdevs Mekân- 16.yüzyılda Hindistan ve Orta Asya'da, genel manada ise Türk siyasi tarihinde derin izler bırakmış bir hükümdardır. O, politikacı, general, şair, hukukçu ve aynı zamanda merhametli ve adaletli bir komutan sıfatlarının hepsine layık görülmüştür. Neşeli, çalışkan, spor düşkünü, dünyevi olana olduğu kadar uhrevi olana da kıymet veren biridir (Babar 6). Babür'ün istirahat dönemlerinde dostlarıyla zevk i sefaya dalarak, çok içki içen, muharebe esnasında cenk meydanında ise herkesten önce vuruşan ve günlerce aşsız bir halde dağlarda gezmesine rağmen yiğitliğinden ödün vermeyen bir kişiliğe sahip olduğu bilinir. Babür, aynı zamanda tek bir doğruya bağlı kalmayan, zekâsının yanı sıra yargılarını ve yorumlarını da evrimleştiren bir birey olmuştur. Gerektiğinde var gücüyle savaşan, gerektiğinde ise kaçmayı kendisi için itibar azaltıcı bir davranış olarak asla görmeyen, kurnaz bir komutandır. Yaşamı boyunca sanatla ve edebiyatla uğraşmış, dönemin ünlü şairlerinin ürettikleri ile yarışacak gazeller yazmıştır. Hatıratı, çağın Orta Asya'sı ve Hindistan'ı hakkında gelecek nesillere malumat aktaran, bu coğrafyalarda var olan inanışları, ırkları, coğrafi özellikleri, sanatsal ve edebi faaliyetleri günümüz araştırmacılarına tanıtan en önemli başvuru kaynaklarından. Ünlü tarihçi Mirza Haydar Duğlat teyzesinin oğlu Babür'ün özelliklerini şöyle tarif etmiştir:

Bu şehzâde oldukça faziletli ve iyi hasletleri olan biriydi. Daha da önemlisi çok cesur ve âlicenaptı. Türkçe şiir yazımında Emîr Âli Şîr'den sonra geliyordu. En saf ve akıcı Türkçe ile bir *Divan* yazmıştı. 'Mübaiyan' denilen bir nazım tarzı geliştirmişti ve genellikle benimsenmiş en kullanışlı hukuk kitabının yazarı idi ... Aslında ailesinde daha önce hiç kimse onun gibi becerilere sahip olmamıştı (407).

Babür, iç siyaseti gözlemlemiş, dış dünyada da olup bitenle ilgilenmiştir. Özellikle Osmanlı ve Safevi Devletleri'nin askeri teçhizatlarını ve savaş stratejilerini yakından takip ederek, ordusunu, yeni, gelişmiş silahlarla takviye etmiş ve bu doğrultuda çok önemli savaşları kazanmıştır. Kendisine Hindistan'ın kapılarını açan Panipat Savaşı'nda ordusunu tertip şekli, kullanmış olduğu teknoloji ve zeki hamle stratejileri Hindistan sahasındaki savaş tarzlarını değiştirmiş, fil ve asker gücüne dayalı olanın yerini, ateşli silahlarla donatılmış ordular almıştır. Babür'ün niyeti, belirli bir çağda taht hırsıyla hüküm sürmek olmamıştır. O, etkisi yüzyıllar sürececek bir düzen kurma isteğiyle yeni uygulamalar geliştirmiş, askeri başarılarını yönetsel yeniliklerle bezeterek halkın ve soydaşlarının nazarında benzersiz bir yer edinmiştir. Hindistan'da feodal sistemi oluşturmuş, vergi uygulamalarıyla devletin işleyişini sağlamlaştırmıştır. Halkına ve kendisine bağlı beylere karşı merhamet ve adalet duygusu taşıması, himayesindekilerin ona olan sadakatini arttırmış, Özbek ve Moğol gibi isyan dürtülerini genetiklerinde taşıyan ulusları dahi devletin bekasını gözeten gruplara dönüştürmüştür. Halkını manevi birliğe kavuşturabilmek için adımlar atmış, toprakların gerçek sahipleri Hinduların dini ve sosyal menfaatlerini gözeterek (Rasonyi 91) onların da desteklerini alabilmeyi başarabilmiştir. Babür döneminde Hindistan'da farklı inanışlara sahip birçok topluluk kendi rızalarıyla İslam'ı kabul etmeye başlamış, özellikle Hindular İslam'ın insanlar arasında eşitsizliğe neden olduğu varsayılan Hindu kast sistemine karşı olan yapısının da etkisiyle kitleler halinde Müslüman olmaya başlamıştır.

Babür'ün hükümdarlık süreci tıpkı yaşamı gibi kısa sürmüştür. 11 yaşında devraldığı mirası genişletebilmek bir yana çevresel etmenlerden ötürü tamamen kaybetmiş, yaklaşık 30 yıl süren göçebeliğin ardından 1526 yılında bağımsız bir devlet kurabilmiştir. Yaşamının çoğu safhasında tüberküloz ve farklı birçok hastalık ile uğraşmak zorunda kalan Babür, devleti kurmasından vefatına kadar geçen dört yıllık süre zarfında da geçmişin kendisinde bıraktığı manevi ve fiziki sıkıntılardan ötürü keyif sürmek bir yana, günlerini acı ve ağrılarla geçirmiştir. Babür'ün vefatından sonra tahta 1530 yılında 22 yaşında iken oğlu Hümayun çıkmış ve

imparatorluğa giden yolda Babür'ün üstün insani kabiliyetleri ile çetin zorlukları aşarak, kurmuş olduğu sistematik devleti yönetmiştir.

KAYNAKÇA

- Al Sahli, Haila Abdurrahman. "Turks In India: Their Presence and Contributions to Islam and Civilisation: An Historical And Analytical Study." *West East Journal of Social Sciences* 2.2 (2013): 36-46.
- Anwar, Zahid. "Babur's Contributions to Understanding and Development of Linkages Between Central and South Asia." *Journal of the Research Society of Pakistan* 51.1 (2014): 213-235.
- Babar, Zahiruddin. *Tuzak-i Babari*. Trans. H.M. Elliot and John Dowson. Lahore: Sang-e-Meel Publications, 2006.
- Babur, Gazi Zahirüddin Muhammad. *Vekayi Babur'un Hâtrati*. Cilt I. Çev. Reşit Rahmeti Arat. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1987.
- . *Vekayi Babur'un Hâtrati*. Cilt II. Çev. Reşit Rahmeti Arat. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1987.
- Bayur, Yusuf Hikmet. *Hindistan Tarihi*. II. Cilt. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1987.
- Begum, Gulbadan. *Humayun-Nama*. Trans. Annette S. Beveridge. Lahore: Sang-e-Meel Publications, 2008.
- Bıyıktay, Halis. *Timurlular Zamanında Hindistan Türk İmparatorluğu*. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1991.
- Çerağ, Muhammed Ali. *Tarih-i Pakistan*. Lahore: Sang-e-Meel Publications, 1996.
- Çınar, Gülay Karadağ. "İki Büyük Türk Hakanı Şah İsmail ve Şeybani Han Arasındaki Söz Düellosu." *International Journal of History* 3.2 (2011): 76-87.
- Duğlat, Mirza Haydar. *Tarih-i Reşidî*. Çev. Osman Karatay. İstanbul: Selenge, 2006.
- Emced, Yahya. *Tarih-i Pakistan*. Lahore: Sang-e-Meel Publications, 1997.
- Galip, Mübarek ve Sadettin Gömeç. *Hindistan'da Türkler*. Ankara: Berikan, 2013.
- Gülbeden. *Hümayunnâme*. Çev. Abdürrab Yelgar. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1987.
- İnal, Halil İbrahim. *Osmanlı Tarihi*. İstanbul: Nokta Kitap, 2007.
- Kulke, Herman ve Dietmar Rothermund. *Hindistan Tarihi*. Çev. Müfit Günay. Ankara: İmge, 2001.

- Konukçu, Enver. “Hindistan’da Türk Devletleri’nin Kuruluş ve Yıkılışları.” *Kuruluş ve Çöküş Süreçlerinde Türk Devletleri Sempozyumu*. Ed. Mehmet Alpagu ve M. Bilal Çelik. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, 131-151. Web. 2007.
- Merçil, Erdoğan. *Müslüman Türk Devletleri Tarihi*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 2015.
- Rasonyi, Laszlo. *Türk Devletlerinin Batıdaki Vârisleri ve İlk Müslüman Türkler*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 1983.
- Roux, Jean-Paul. *Türklerin Tarihi Pasifik’ten Akdeniz’e 2000 Yıl*. Çev. Aykut Kazancıgil ve Lale Arslan-Özcan. İstanbul: Kabalcı, 2015.
- Stein, Burton. *Hindistan Tarihi*. Çev. Müfit Günay. İstanbul: İnkılâp, 2015.